

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN QUẢN LÝ THỰC TẬP SƯ PHẠM THEO ĐỊNH HƯỚNG CHUẨN NGHỀ NGHIỆP GIÁO VIÊN TRONG ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

TS. MỸ GIANG SƠN
Trường Đại học Sài Gòn

1. Đặt vấn đề

Trong xu hướng chuẩn hóa giáo dục, quản lý (QL) thực tập sư phạm (TTSP) trong công tác đào tạo (ĐT) giáo viên (GV) phải hướng tới các chuẩn đầu ra của quá trình ĐT. Chuẩn nghề nghiệp GV trung học (gọi tắt là Chuẩn) do Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) ban hành được xem là chuẩn đầu ra trong công tác ĐTGV. Do đó, QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học là cần thiết và hợp lý.

QL TTSP trong ĐT GV là QL một loại hình hoạt động ĐT phức tạp do có nhiều nội dung, phương pháp tổ chức thực hiện đa dạng, chứa đựng sự tương tác giữa các cơ quan, bộ phận và cá nhân. Vì vậy, QL TTSP chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố và việc hiểu rõ mức độ ảnh hưởng đến QL TTSP là cần thiết và quan trọng. Để làm rõ mức độ ảnh hưởng của các yếu tố chủ quan và khách quan đến QL TTSP tại các trường/khoa sư phạm (gọi chung là trường SP), chúng tôi đã tiến hành khảo sát bằng bảng hỏi đối với 385 cán bộ quản lý (CBQL), giảng viên các trường SP và CBQL, GV các trường trung học phổ thông.

2. Các yếu tố chủ quan

Bảng 1 ghi nhận kết quả khảo sát về ảnh hưởng của các yếu tố chủ quan đến QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học. Kết quả ghi nhận ở bảng 1 cho thấy 10 yếu tố đưa ra khảo sát đều có ảnh hưởng đến QL TTSP, với số người đánh giá mức độ ảnh hưởng "nhiều" luôn cao hơn gấp 2 đến 3 lần so với số người trả lời mức độ ảnh hưởng "trung bình" và "ít". Điều này phần nào cho thấy mức độ phức tạp của TTSP.

2.1. Nhóm yếu tố ảnh hưởng nhiều

Nhóm các yếu tố có tỉ lệ đánh giá mức độ ảnh hưởng nhiều đến TTSP là: Sự chuẩn bị của trường SP về tri thức, kĩ năng cho SV trước khi TTSP (96.1%); Sự chuẩn bị của trường SP về thái độ cho SV trước khi TTSP (93%); Chất lượng dạy học các học phần NVSP (93%); Chương trình ĐT của trường SP (90.9%). Kết quả cho thấy chất lượng TTSP gần như do các trường SP quyết định. Trong 4 yếu tố đã nêu, cần lưu ý đến "Chương trình ĐT của trường SP" và "Chất lượng dạy học các học phần NVSP" nhằm định hướng đổi mới chương trình ĐT, nâng cao chất lượng dạy học các học phần NVSP.

a) Chương trình ĐT của trường sư phạm

Đặc điểm quan trọng của QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học là hướng tới việc đánh giá mức độ SV đạt được trong hệ thống các yêu cầu của Chuẩn nghề nghiệp. Mục đích của Chuẩn là làm cơ sở xây dựng, phát triển chương trình ĐT của các trường SP nhằm chuẩn bị cho SV tham gia TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp, các trường SP phát triển, chỉnh lí chương trình ĐT, đặc biệt chương trình ĐT về NVSP theo các định hướng sau: Chương trình ĐT bảo đảm trang bị cho SV đầy đủ tri thức, kĩ năng đáp ứng các yêu cầu chuyên môn, nghiệp vụ được quy định trong Chuẩn, tạo tiềm lực tốt cho SV phát triển năng lực nghề nghiệp. Trong chương trình ĐT, khối kiến thức NVSP cần điều chỉnh phù hợp với yêu cầu của Chuẩn, tăng thời lượng rèn luyện tay nghề, tổ chức các hoạt động nghề nghiệp (hội thi giảng, thi đồ dùng dạy học, thi giáo án,...). Chương trình ĐT hướng tới việc xây dựng và rèn luyện

Bảng 1: Các yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học

Các yếu tố chủ quan		Mức độ ảnh hưởng			
		Ít	Trung bình	Nhiều	Tổng cộng
Xây dựng mạng lưới các trường thực tập; địa bàn thực tập ổn định	SL		46	339	385
	%		11.9%	88.1%	100%
Bố trí sinh viên (SV) các bộ môn về các trường thực tập hợp lí	SL	11	96	278	385
	%	2.9%	24.9%	72.2%	100%
Sự chuẩn bị của trường SP về tri thức, kĩ năng cho SV trước khi TTSP	SL		15	370	385
	%		3.9%	96.1%	100%
Sự chuẩn bị của trường SP về thái độ cho SV trước khi TTSP	SL	8	19	358	385
	%	2.1%	4.9%	93%	100%
Tổ chức hội thi nghiệp vụ sư phạm (NVSP) của các khoa/ngành ĐT	SL		92	293	385
	%		23.9%	76.1%	100%
Sự chuẩn bị của các trường thực tập cho TTSP	SL		85	300	385
	%		22.1%	77.9%	100%
Chương trình ĐT của trường SP	SL		35	350	385
	%		9.1%	90.9%	100%
Chất lượng dạy học các học phần NVSP	SL		27	358	385
	%		7%	93%	100%
Nhận thức của giảng viên SP, GV phổ thông về vai trò của Chuẩn nghề nghiệp trong việc QL TTSP theo định hướng của Chuẩn	SL	11	158	216	385
	%	2.9%	41%	56.1%	100%
Sự phối hợp giữa các trường SP và các trường thực tập	SL	7	139	239	385
	%	1.8%	36.1%	62.1%	100%



cho SV phẩm chất đạo đức, lối sống phù hợp với đặc trưng nghề nghiệp.

b) Chất lượng dạy học các học phần NVSP

SV tham gia hoạt động TTSP là đang tham gia vào các mối quan hệ mới: môi trường mới, thầy mới, trò mới, công việc mới, vị thế mới. TTSP là quá trình thích ứng của SV với các nhiệm vụ của GV. Trong đó, việc nâng cao chất lượng ĐT khối kiến thức NVSP là sự chuẩn bị hiệu quả, thiết thực nhất bằng cách: Vận dụng Chuẩn vào việc chỉnh lí, phát triển chương trình NVSP; Nâng cao tiêu chuẩn, chất lượng đội ngũ giảng viên giảng dạy các bộ môn tâm lí, giáo dục, phương pháp dạy học (PPDH) bộ môn; Tăng cường cải tiến, đổi mới PPDH theo hướng phát huy tính tích cực của người học; Tăng cường kĩ năng thực hành NVSP.

2.2. Nhóm yếu tố ảnh hưởng ít

Nhóm yếu tố có tỉ lệ đánh giá mức độ ảnh hưởng “nhiều” đến TTSP ít hơn lần lượt là: Xây dựng mạng lưới các trường thực tập, địa bàn thực tập ổn định (88.1%); Sự chuẩn bị của các trường thực tập cho TTSP (77.9%); Tổ chức hội thi NVSP của các khoa/ngành ĐT (76.1%); Bố trí SV các bộ môn về các trường thực tập hợp lí (72.2%); Sự phối hợp giữa các trường SP và các trường thực tập (62.1%); Nhận thức của giảng viên, GV về vai trò của Chuẩn nghề nghiệp trong việc QL TTSP theo định hướng của Chuẩn (56.1%).

Tuy gọi là nhóm yếu tố ảnh hưởng ít nhưng tỉ lệ đánh giá mức độ ảnh hưởng “nhiều” chiếm tỉ lệ từ 56.1% đến 88.1% tổng số đối tượng khảo sát. Để nâng cao chất lượng TTSP, các trường SP cần quan tâm đến những yếu tố này trong QL TTSP. Trong 6 yếu tố đã nêu, cần lưu ý đến yếu tố “*Sự phối hợp giữa các trường SP và các trường thực tập*” và “*Nhận thức của giảng viên, GV về vai trò của Chuẩn nghề nghiệp trong việc QL TTSP theo định hướng của Chuẩn*”. Theo phương thức tổ chức TTSP hiện nay – phương thức “gửi thẳng” – sự phối hợp giữa các trường SP với trường phổ thông và nhận thức của giảng viên, GV về vai trò của Chuẩn nghề nghiệp trong việc QL TTSP theo định hướng của Chuẩn không rõ nét.

a) Sự phối hợp giữa các trường SP và các trường thực tập

TTSP đòi hỏi sự kết hợp chặt chẽ giữa các trường SP và các trường phổ thông. Nếu các trường SP khoán trắng TTSP cho các trường phổ thông hoặc ngược lại, các trường phổ thông coi TTSP là nhiệm vụ chỉ của các trường SP thì TTSP khó đạt được định hướng, mục tiêu đã định; cũng như hiệu quả, kết quả mong muốn.

QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học sẽ có nội dung TTSP toàn diện hơn; các yêu cầu đối với SV thực tập cao hơn; kiểm tra, đánh giá TTSP chi tiết, định lượng, cụ thể, khoa học, đòi hỏi sự gắn kết hữu cơ hơn giữa các trường SP và các trường phổ thông. Sự gắn kết này không chỉ dừng lại ở nhận thức, quan hệ chủ quan giữa chủ thể QL trường SP và trường phổ thông mà phải được thể chế hóa thành các quy chế/quy định về nghĩa vụ, trách nhiệm của trường SP, trường phổ thông đối với công tác ĐT tay nghề cho SV. Sự phối hợp giữa các trường SP với các trường phổ thông là một yếu tố ảnh hưởng quan trọng đến đổi mới QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học.

b) Nhận thức của giảng viên, GV về vai trò của Chuẩn nghề nghiệp trong việc QL TTSP theo định hướng của Chuẩn

Nhận thức của CBQL, giảng viên các trường SP và CBQL, GV các trường phổ thông có ý nghĩa quan trọng với việc đổi mới QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học. Khi chuyển sang cách thức mới

với nội dung thực tập toàn diện hơn, kiểm tra, đánh giá thực tập chi tiết, định lượng, yêu cầu tổ chức thực hiện công việc khoa học hơn so với việc thực hiện theo cách cũ. Do vậy, trong lãnh đạo/chỉ đạo TTSP cần tạo ra nhân thức tích cực cho sự đổi mới, khuyến khích, động viên SV tham gia đổi mới là một yếu tố quan trọng bảo đảm cho QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp đạt kết quả tốt.

2.3. Các yếu tố chủ quan khác

Sử dụng mô hình phân tích hồi quy tuyến tính bội để đo mức độ ảnh hưởng chung của 10 yếu tố chủ quan nói trên đến QL TTSP cho thấy: mức độ giải thích của 10 biến độc lập là các yếu tố chủ quan đối với biến phụ thuộc là TTSP trong mô hình chỉ là 61.5%. Các yếu tố này có thể là:

- *Mối quan hệ giữa GV hướng dẫn TTSP với SV thực tập*: Mối quan hệ này có tác động lớn đến quá trình TTSP của SV. Mối quan hệ “tích cực” giúp cho SV cố gắng thực hiện các nhiệm vụ thực tập và kết quả thực tập được đánh giá chính xác, công bằng.

- *Trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của GV hướng dẫn thực tập*: Đây là yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến hiệu quả TTSP. GV hướng dẫn thực tập dạy học hoặc thực tập giáo dục có trình độ, năng lực chuyên môn, nghiệp vụ tốt sẽ tác động mạnh đến chất lượng, hiệu quả thực tập của SV.

- *Tinh thần trách nhiệm của GV hướng dẫn TTSP*: Một GV có năng lực chuyên môn, nghiệp vụ tốt nhưng thiếu ý thức trách nhiệm trong hướng dẫn thực tập, không có nhiệt huyết trong việc hướng dẫn, truyền nghề cho thế hệ tiếp nối thì hiệu quả TTSP sẽ giảm đi.

Cả ba yếu tố trên đều là những yếu tố liên quan trực tiếp đến người GV hướng dẫn TTSP. Việc lựa chọn GV hướng dẫn TTSP là một tiêu chí, công việc quan trọng mà các trường SP cũng như các trường thực tập hết sức quan tâm.

3. Các yếu tố khách quan

Yếu tố khách quan ảnh hưởng đến QL TTSP theo định hướng của Chuẩn là những yếu tố bên ngoài mà hoạt động QL TTSP chịu sự tác động của chúng một cách thụ động. Kết quả khảo sát mức độ ảnh hưởng của các yếu tố khách quan đến mức độ QL TTSP theo định hướng của Chuẩn được ghi nhận trong bảng 2.

3.1. Nhóm yếu tố ảnh hưởng nhiều

Nhóm yếu tố có tỉ lệ đánh giá mức độ ảnh hưởng nhiều đến TTSP là: Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho TTSP (70.9%); Quy chế TTSP của Bộ GD&ĐT (53.0%).

a) Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho TTSP

Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho TTSP luôn được quan tâm. Tuy nhiên, trong điều kiện kinh tế - xã hội hiện nay, cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho TTSP chưa đáp ứng được nhu cầu và mong muốn. SV gặp nhiều khó khăn trong việc làm đồ dùng dạy học, sử dụng trang thiết bị, phương tiện phục vụ cho dạy học; trong việc tiếp cận với thư viện của trường, các nguồn tư liệu quý phục vụ cho nghiên cứu, soạn giảng của SV.

b) Quy chế TTSP của Bộ GD&ĐT

Quy chế TTSP của Bộ GD&ĐT là quy chế khung quy định những vấn đề cốt lõi của TTSP, tạo nên sự nhất quán, thống nhất, đồng bộ trong TTSP của các trường SP; là cơ sở quan trọng để các trường SP kết hợp với đặc điểm, điều kiện cụ thể của trường mình và địa phương xây dựng quy chế TTSP cho riêng mình, tạo sự bảo đảm chất lượng TTSP của các trường SP. Hiện nay, Bộ GD&ĐT chưa có quy chế cho TTSP trong ĐT GV trung học phổ thông. Điều này ảnh hưởng lớn đến QL TTSP của các trường SP. QL TTSP phụ thuộc nhiều vào trình độ, kinh nghiệm QL của các chủ thể QL TTSP tại các trường SP.

Bảng 2: Các yếu tố khách quan ảnh hưởng đến QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học

Các yếu tố		Mức độ ảnh hưởng			
		Ít	Trung bình	Nhiều	Tổng cộng
Quy chế TTSP của Bộ GD&ĐT	SL	19	162	204	385
	%	4.9%	42.1%	53%	100%
Cơ sở vật chất; trang thiết bị phục vụ cho TTSP	SL	4	108	273	385
	%	1%	28.1%	70.9%	100%
Kinh phí ĐT do Nhà nước cấp cho các trường SP	SL	50	212	123	385
	%	13%	55.1%	31.9%	100%
Việc sử dụng Chuẩn nghề nghiệp trong đánh giá GV hàng năm	SL	62	196	127	385
	%	16.1%	50.9%	33%	100%
Các trường phổ thông nhận SV TTSP của nhiều trường SP cùng lúc	SL	111	162	112	385
	%	28.8%	42.1%	29.1%	100%

3.2. Nhóm yếu tố ảnh hưởng ít

Nhóm yếu tố ảnh hưởng ít (có tỉ lệ đánh giá mức độ ảnh hưởng “nhiều” đến TTSP ít hơn) lần lượt là: Việc sử dụng Chuẩn nghề nghiệp trong đánh giá GV hàng năm (33.0%); Kinh phí ĐT do Nhà nước cấp cho các trường SP (31.9%); Các trường phổ thông nhận SV TTSP của nhiều trường SP cùng lúc (29.1%).

a) Việc sử dụng Chuẩn nghề nghiệp trong đánh giá GV hàng năm

Chuẩn nghề nghiệp GV trung học được ban hành từ năm 2009 nhưng gặp nhiều khó khăn. Nguyên nhân là do việc nhận xét, đánh giá, xếp loại GV còn định tính, đơn giản và hình thức, chưa được các cấp QL giáo dục quan tâm. Việc đánh giá GV theo Chuẩn là một công việc định lượng, chi tiết, khắt khe, đòi hỏi thời gian và sự quan tâm đúng mức. Tình trạng này có ảnh hưởng nhất định đến QL TTSP theo định hướng Chuẩn. Nếu vận dụng Chuẩn trong đánh giá GV hàng năm được thực hiện tốt, CBQL và GV phổ thông sẽ quen với việc vận dụng Chuẩn để đánh giá GV. Điều này rất thuận lợi khi GV phổ thông sử dụng các tiêu chuẩn, tiêu chí tương tự để đánh giá hoạt động TTSP của SV thực tập.

b) Kinh phí ĐT do Nhà nước cấp cho các trường SP

Thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về ưu tiên cho phát triển giáo dục - ĐT, trong suốt quá trình ĐT, SV SP được ưu tiên so với các ngành ĐT khác: không phải đóng học phí; kinh phí ĐT do Nhà nước cấp. Tuy nhiên, do điều kiện nước ta còn khó khăn, dù đã cố gắng nhưng kinh phí ĐT của các trường SP do Nhà nước cấp còn hạn hẹp, các định mức kinh phí do Nhà nước quy định cho các hoạt động giáo dục - ĐT ở mức thấp. Vì vậy, cơ sở vật chất, kinh phí dành cho hoạt động TTSP khó được cải thiện. Chi trả thù lao cho CBQL, GV các trường phổ thông chưa tương xứng với công sức, thời gian họ dành cho chỉ đạo, hướng dẫn thực tập. Điều này ảnh hưởng nhất định đến đổi mới QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp vì nó đòi hỏi chi phí tốn kém hơn so với bình thường.

c) Các trường phổ thông nhận SV TTSP của nhiều trường SP cùng lúc

Thực tế, ở một số trường THPT, SV của nhiều trường SP khác nhau cùng lúc đến TTSP. Các trường SP khác nhau có quy định/tài liệu hướng dẫn TTSP khác nhau. Dẫn đến một GV phổ thông hướng dẫn cùng lúc SV thực tập của nhiều trường SP khác nhau với các quy định về nội dung, kế hoạch thực tập, phương pháp kiểm tra,

đánh giá TTSP khác nhau. Điều này tạo ra sự phức tạp, khó khăn cho GV hướng dẫn thực tập. Mặt khác, do nội dung, kế hoạch thực tập, phương pháp kiểm tra, đánh giá TTSP khác nhau nên SV các trường SP khác nhau cùng kết tập tại một trường phổ thông có sự so sánh, thắc mắc về TTSP, đặc biệt về kết quả TTSP. TTSP theo định hướng của Chuẩn, với cách kiểm tra, đánh giá chi tiết, định lượng, khoa học sẽ đưa đến kết quả thực tập xác thực hơn với trình độ của SV. Điều này có ảnh hưởng nhất định đến triển khai thực hiện QL TTSP theo định hướng của Chuẩn.

4. Kết luận

Với xu thế “Chuẩn hóa, hiện đại hóa GD&ĐT”, QL TTSP theo định hướng Chuẩn nghề nghiệp GV trung học là cần thiết. QL TTSP theo định hướng Chuẩn là QL một loại hình hoạt động ĐT phức tạp, nhiều nội dung, phương pháp tổ chức thực hiện đa dạng, chứa đựng nhiều tương tác giữa các cơ quan, bộ phận và nhiều cá nhân. Nắm vững mức độ tác động của các yếu tố chủ quan và khách quan giúp cho QL TTSP đạt hiệu quả cao, có ý nghĩa quan trọng góp phần nâng cao chất lượng ĐT GV của các trường SP.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2009), *Quy định Chuẩn nghề nghiệp giáo viên trung học cơ sở, giáo viên trung học phổ thông* (ban hành kèm theo Thông tư số 30 /2009/ TT-BGDĐT ngày 22 tháng 10 năm 2009 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT).
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*.
- [3]. Lê Đức Ngọc, (2013), *Phát triển chương trình đào tạo GV trung học phổ thông đáp ứng chuẩn nghề nghiệp GV trung học*, Tài liệu Hội thảo - Tập huấn Phát triển chương trình đào tạo, bồi dưỡng GV trung học phổ thông theo chuẩn nghề nghiệp GV trung học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội – Dự án Phát triển Giáo viên trung học phổ thông và trung cấp chuyên nghiệp, Đà Nẵng.
- [4]. Viện Chiến lược và Chương trình Giáo dục, (2005), *Tài liệu hội thảo Chuẩn và chuẩn hóa trong giáo dục - Những vấn đề lí luận và thực tiễn*, Hà Nội.

SUMMARY

One of the current management trends is standard-based management. It is necessary to manage the pedagogical internship in teacher's training towards teachers' career standard. The article analyzes impact of subjective and objective factors to managing pedagogical internship towards career standard. Mastering impact of these factors is very helpful in order to manage effective pedagogical internship, contributing to improving quality of teachers' training at pedagogical colleges.

Keywords: Management; pedagogical internship; teachers.